

Newsletter 33

ΙΑπρίλιος 2016Ι

Ειδική Έκδοση αφιερωμένη στη μνήμη
του ιδρυτή της Remedica, Χριστάκη Παττίχης.

Πρόλογος

Η ειδική αυτή έκδοση είναι αφιερωμένη με πολλή αγάπη, εκτίμηση και σεβασμό στον ιδρυτή και Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου του συγκροτήματος Remedica, κ. Χριστάκη Παττίχη, πατέρα μου και «πατέρα» της Κυπριακής φαρμακοβιομηχανίας, που απεβίωσε σε ηλικία 88 χρονών στις 13 Απριλίου 2016.

Θα τον θυμόμαστε για πάντα ως ένα οραματιστή που ήξερε πώς να πραγματοποιεί τα οράματα του, για την φιλανθρωπία του και για την ανθρωπιά του. Πιο κάτω παραθέτω απόσπασμα της συνέντευξης του από το βιβλίο που έγραψα για τους εορτασμούς των 50 χρόνων επιτευγμάτων του με τίτλο «50 years Remedica: 1960 – 2010: An illustrated history»

Η φιλοσοφία μου για δημιουργία και ανάπτυξη της εταιρείας ήταν η επιδίωξη των ευκαιριών που είναι κερδοφόρες, αλλά μόνο αν είναι προς το συμφέρον όλων των ενδιαφερομένων: η προσέγγιση αυτή σημαίνει ότι, προσφέροντας ένα ποιοτικό προϊόν σε λογική τιμή, εξασφαλίζοντας παράλληλα τη βιώσιμη ανάπτυξη όλων των εμπλεκόμενων στην παραγωγή και διανομή των προϊόντων μας, συμπεριλαμβανομένων των προμηθευτών μας. Ως παρασκευαστές φαρμάκων, αυτή η φιλοσοφία μας οδήγησε στο τρίπτυχο της επιτυχίας, «Ποιότητα - Εξυπηρέτηση - Αξία» χαρακτηριστικό της Remedica τις τελευταίες δεκαετίες".

Θα ζει στην καρδιά μας για πάντα.

Χαράλαμπος Παττίχης
Ανώτατος Εκτελεστικός Διευθυντής
Συγκροτήματος Remedica

Χριστάκης Παττίχης.

Ο οραματιστής «πατέρας» της Κυπριακής
φαρμακοβιομηχανίας

18/12/1927 – 13/04/2016

Χριστάκης Παττίχης

Γεννημένος το 1927 στον Κάτω Δρυ, από νεαρή ηλικία μετανάστευσε στη Σκοτία όπου έζησε και εργάστηκε για 14 χρόνια. Παρακολούθησε Χημική Μηχανική και Διοίκηση Επιχειρήσεων και αργότερα απόκτησε MBA. Το 1960 ίδρυσε στην Λεμεσό την T. Ch. Pattichis (Manufacturing Chemists), εταιρεία παραγωγής διοξειδίου του άνθρακα. Ακολούθως πρόσθεσε αεροζόλ και καλλυντικά στην γκάμα των προϊόντων που παρήγαγε. Τη δεκαετία του 70 οραματίστηκε την ίδρυση φαρμακοβιομηχανίας στη Κύπρο και παρ' όλες τις δυσκολίες κατάφερε να την εδραιώσει το 1976. Το 1980 ίδρυσε την Remedica ως ξεχωριστή εταιρεία που ειδικεύεται στην παραγωγή φαρμάκων για ανθρώπινη χρήση.

Σήμερα η μετεξέλιξη της εταιρείας βρίσκει την Remedica να είναι ένας από τους μεγαλύτερους

εργοδότες στην Κύπρο εργοδοτώντας 650 άτομα, με εξαγωγικές δραστηριότητες σε πέραν των 100 χωρών, με τα 300 διαφορετικά φαρμακευτικά της προϊόντα να χρησιμοποιούνται από εκατομμύρια ασθενείς ανά τον κόσμο. Ήταν πρωτεργάτης στις εξαγωγές φαρμάκων και έκανε γνωστή την Remedica σε χώρες που δεν ήξεραν καν που είναι η Κύπρος, γίνοντας ουσιαστικά ο ανεπίσημος και απλήρωτος πρέσβης της, ανεβάζοντας ταυτόχρονα τη φήμη της Κύπρου ως χώρα με υψηλή τεχνολογία. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Remedica ήταν η πρώτη κυπριακή φαρμακοβιομηχανία που κατέθεσε αίτηση για δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (πατέντα) για φαρμακευτικό σκεύασμα.

Μέσα από σκληρή δουλειά κατάφερε να βάλει ανεξίτηλη τη σφραγίδα του στον επιχειρηματικό κόσμο της Κύπρου με ενεργή συμμετοχή στα επιχειρηματικά δρώμενα του τόπου. Άλλωστε έλεγε ότι ο επιχειρηματίας δεν πρέπει επαναπαύεται και να εφησυχάζει αλλά να ξεπερνά τον εαυτό του.

Η φιλανθρωπία ήταν χαρακτηριστικό της προσωπικότητας του γι' αυτό και διαχρονικά είχε ενισχύσει οικονομικά αλλά και με άλλους τρόπους, άτομα και αρκετούς μη-κερδοσκοπικούς οργανισμούς στην Κύπρο και το εξωτερικό. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1974, μετά την Τουρκική εισβολή, μέσα από πολύ ώριμη σκέψη και σπάνια επιχειρηματική κίνηση και ηθική βοήθησε ακόμα και ανταγωνιστικές εταιρείες να επανεκκινήσουν τις δραστηριότητες τους παρέχοντας τους στέγαση, εξοπλισμό και πρώτες ύλες.

Επίσης, την ίδια χρονιά είχε δώσει δωρεάν στον Κυπριακό στρατό προϊόντα που παρήγαγε η εταιρεία όπως κρέμες ξυρίσματος κα.

Ο Χριστάκης Πατίχης μπροστά από το 1^ο εργοστάσιο παραγωγής διοξειδίου του άνθρακα 1960

Συνάντηση στο ΕΒΕΛ 1968

Ήταν ένας άνθρωπος με άλφα κεφαλαίο, χαμηλών τόνων αλλά πάντα με όραμα για το μέλλον. Με γνώμονα τη διασφάλιση της λειτουργίας της εταιρείας του αλλά και το κοινωνικό σύνολο επένδυε συνεχώς σε νεανικό ανθρώπινο δυναμικό το οποίο θεωρούσε συνεργάτες και όχι υπάλληλους.

Παρά τη δύσκολη οικονομική περίοδο που περνάει η Κύπρος τα τελευταία χρόνια αλλά και το πολύ υψηλό κόστος παραγωγής όλα τα εργοστάσια της εταιρείας παραμένουν στην Κύπρο, καθώς πάντα ήθελε να βοηθά την Κύπρο και την ευρύτερη κοινωνία της πατρίδας του. Ανεξάρτητα από το χαμηλό προφίλ που ήθελε να διατηρεί βρισκόταν πάντα μπροστά στα διάφορα δρώμενα της τοπικής και όχι μόνο κοινωνίας ενώ το 2014 του απονεμήθηκε το τιμητικό βραβείο Lifetime Achievement Award (Επίτευγμα Ζωής) από το περιοδικό InBusiness. Παρά την οικονομική κρίση αλλά και το αρνητικό κλίμα που υπήρχε ευρύτερα στην Κύπρο το 2013, κατάφερε να διατηρήσει την εμπιστοσύνη των συνεργατών ανά το παγκόσμιο ενώ όχι μόνο διατήρησε τις θέσεις εργασίας, όταν άλλες εταιρείες απέλυαν και προέβαιναν σε μείωση μισθών, αλλά κατάφερε να αυξήσει τον αριθμό υπαλλήλων σε ποσοστό 16% χωρίς μάλιστα ουσιαστικές αλλαγές στη μισθοδοσία.

Υπήρξε ιδρυτικό μέλος του Εμπορικού & Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Λεμεσού και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 μέχρι και το 1983. Επιπλέον ήταν ιδρυτικό μέλος της Πρώτης Μονάδας Επεξεργασίας Βιομηχανικών Αποβλήτων (ΜΕΒΑ) όπου για πρώτη φορά χρησιμοποιημένο νερό ήταν δυνατό να ανακυκλωθεί και να απορριφθεί καθαρό πίσω στο περιβάλλον. Η ΜΕΒΑ κατασκευάστηκε το 1988 πολύ πιο πριν την ανάπτυξη οποιουδήποτε άλλου συστήματος επεξεργασίας και ανακύκλωσης νερού. Επίσης, ήταν Πρωτεργάτης στην δημιουργία του νηπιαγωγείου της βιομηχανικής περιοχής Λεμεσού για τη διευκόλυνση των εργαζόμενων μητέρων.

Τα τελευταία 4 χρόνια, όπου η Κυπριακή Δημοκρατία υποφέρει από τη δεύτερη χειρότερη οικονομική κρίση της μοντέρνας ιστορίας της, αύξησε την φιλανθρωπική δραστηριότητα του στηρίζοντας οικονομικά ευπαθείς ομάδες μέσα από τα κοινωνικά παντοπωλεία, παρέχοντας φαρμακευτική στήριξη κοινωνικών ιατρείων και οδοντιατρείων και χορηγώντας χρηματικά ποσά σε

υποτροφίες και ερευνητικά προγράμματα όπως την υποτροφία στο Πανεπιστήμιο UCL, οικονομική στήριξη για πρόγραμμα ανοικτής πρόσβασης του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου και άλλα.

Το επιχειρηματικό του δαιμόνιο παρέμεινε αναλλοίωτο μέχρι και την τελευταία ημέρα της ζωής του έχοντας το βλέμμα του στραμμένο σε ένα υγιέστερο μέλλον για τη Remedica, τους εργαζόμενους, τους συνεργάτες του και ευρύτερα στην κοινωνία.

Συνέντευξη Χριστάκη Πατίχη για το βιβλίο «50 years Remedica: 1960 – 2010: An illustrated history», κεφάλαιο «Reflections by the Founder»

Όταν ξεκίνησα την επιχείρηση, η κατάσταση ήταν πολύ διαφορετική από ό,τι είναι σήμερα! Η οικονομία της Κύπρου αναπτυσσόταν κυρίως με τους περισσότερους ανθρώπους να εξακολουθούν να εργάζονται στον πρωτογενή τομέα, υπήρχε μια γενική έλλειψη των αποφοίτων πανεπιστημίων και άλλων εξειδικευμένων ανθρώπων και η βιομηχανία και οι υποδομές σε πολλές περιοχές δεν είχαν αναπτυχθεί, με όλα αυτά να αποτελούν μια καλή ευκαιρία για νέες επιχειρήσεις. Μετά από προσεκτική εξέταση των επιλογών, αποφάσισα να δημιουργήσω ένα εργοστάσιο για την παραγωγή διοξειδίου του άνθρακα. Εκείνη την εποχή υπήρχαν δύο ζυθοποιεία και τρεις εταιρείες αναψυκτικών στην Κύπρο και κατάφερα να εξασφαλίσω ένα συμβόλαιο με κάποια από αυτά.

Κοιτάζοντας πίσω τώρα, φαίνεται σαν ένα μνημειώδες έργο, αλλά όταν βάζετε ό,τι έχετε από οικονομική άποψη σε μια επιχείρηση, αφιερώνετε όλο το χρόνο σας και τις προσπάθειες για τη μεγιστοποίηση των πιθανοτήτων επιτυχίας σας. Θυμάμαι ότι στην αρχή ήμουν ο μόνος που ήξερε πώς να λειτουργήσει το εργοστάσιο του διοξειδίου του άνθρακα, ως εκ τούτου, έπρεπε να είμαι εκεί όλη την ώρα, οπότε έπρεπε κοιμάμαι στο αυτοκίνητο για λίγες ώρες το βράδυ, μέχρις ότου εκπαίδευσα τον πρώτο μου υπάλληλο για να το λειτουργήσει. Όντας νέα, η επιχείρηση δεν θα μπορούσε να υποστηρίξει περισσότερους από έναν εργαζόμενο, έτσι για κάποιο διάστημα έπρεπε να είμαι το δεύτερο πρόσωπο για τη νυχτερινή βάρδια. Το εργοστάσιο ήταν βιώσιμο μόνο σε βάση τριών βάρδιών, δεδομένου ότι ήταν καλοκαίρι, όταν η ζήτηση ήταν στο υψηλότερο σημείο της, οπότε δεν υπήρχε άλλη επιλογή, αλλιώς θα χάναμε τις πωλήσεις και επομένως και τους πελάτες μας.

Το πρώτο γραφείο μου έγινε έξω από τις ξύλινες θήκες με τις οποίες είχε σταλεί ο εξοπλισμός που χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή του εργοστασίου του διοξειδίου του άνθρακα. Με τη βοήθεια ενός ξυλουργού αποσυναρμολογήσαμε προσεκτικά τις περιπτώσεις διαχωρίσαμε μια γωνία του παλαιού κτιρίου και την μετατρέψαμε σε γραφείο.

Η δεκαετία του '60 ήταν σκληρή στην Κύπρο και πάντα σκεφτόμουν τρόπους για να μεγαλώσω την επιχείρηση. Ευτυχώς είχα δημιουργήσει πολυάριθμες και σημαντικές επαφές με πολυεθνικές εταιρείες στις οποίες θα μπορούσα να στραφώ για συμβουλές. Αυτό οδήγησε την επιχείρηση σε τεχνολογική ροή μέσω συμβάσεων για την παραγωγή προϊόντων για τις εταιρείες αυτές. Ξεκίνησε με καλλυντικά στα τέλη της δεκαετίας του '60 και επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει τη συσκευασία των φαρμακευτικών προϊόντων στα μέσα της δεκαετίας του '70.

Όταν ελήφθη η απόφαση για την κατασκευή ενός νέου εργοστασίου, πήγα να δω τους τραπεζίτες και τους λογιστές μας. Εξεπλάγησαν με τα σχέδια μου για επέκταση, με συνεχάρησαν για το θάρρος μου, αλλά παραδέχθηκαν ότι αν ήταν στη θέση μου, δεν θα λάμβαναν τέτοια απόφαση. Οι

Χριστάκης Πατίχης στο γραφείο του δεκαετία 1960

Το εργοστάσιο παραγωγής διοξειδίου του άνθρακα 1971

Γραμμή συσκευασίας του εντομοκτόνου IZIKILL Δεκαετία του 1970

Χριστάκης Πατίχης στη Ρουάντα δεκαετία 1980

Χριστάκης Πατίχης στο Σουδάν δεκαετία 1980

Χριστάκης Πατίχης στη Μαλαισία δεκαετία 1990

τραπεζίτες, όμως, ευχαρίστως θα μου δάνειζαν τα χρήματα, αλλά μόνο αφού υποθήκευα ό,τι μου ανήκει, συμπεριλαμβανομένου και του οικοπέδου όπου θα κατασκευαζόταν το νέο εργοστάσιο! Προκειμένου να περιοριστούν οι δαπάνες, τα αρχικά σχέδια δεν περιελάμβαναν κανένα γραφείο, αλλά καθώς η οικονομική κατάσταση βελτιώθηκε, ένα μικρό κτίριο γραφείων προστέθηκε το οποίο επέτρεψε επίσης να κατασκευαστεί ένα σύγχρονο εργαστήριο ανάλυσης: ήταν ένα από τα καλύτερα στη χώρα εκείνη την εποχή.

Η τουρκική εισβολή είχε δραματικές επιπτώσεις τόσο σε μένα όσο και στη χώρα η οποία καταστράφηκε· ένας στους τρεις Κύπριους έμεινε άνεργος, και η ζήτηση για τα προϊόντα μας μειώθηκε σημαντικά. Κανείς δεν ήξερε αν η Τουρκία θα συνέχιζε τη στρατιωτική προέλαση και καταλάμβανε την υπόλοιπη Κύπρο ή όχι, αν θα υπάρχει δουλειά την επόμενη ημέρα ή αν θα υπάρξει κάποια διέξοδος από αυτή την τρομερή κατάσταση. Από προσωπικής απόψεως, ένιωσα ότι η Κύπρος ήταν η χώρα μου και ότι πρέπει να βάλω τα δυνατά μου για να σταθώ και πάλι στα πόδια μου.

Μετά από ένα χρόνο εσωτερικής αναζήτησης και σκέψης των διαφόρων επιλογών, έλαβα ένα τηλεφώνημα από έναν φίλο μου, ο οποίος ήταν διευθυντής σε μια γνωστή φαρμακευτική εταιρεία, ζητώντας μου αν ήξερα κάποια εταιρεία που θα μπορούσε να συσκευάσει το νέο προϊόν τους (ένα αντι-μολυσματικό δισκίο) για την Μέση Ανατολή εγκαίρως για την προθεσμία έναρξής τους. Άρπαξα την ευκαιρία και του είπα ότι θα το κάνουμε εμείς για αυτούς. Μόλις λάβαμε δείγματα των δισκίων, πήραμε έναν τοπικό τεχνικό για να κατασκευάσει τον εξοπλισμό συσκευασίας για να χωρέσει το μέγεθος και το σχήμα τους και συσκευάσαμε και παραδώσαμε την παραγγελία τους αρκετά έγκαιρα για την έναρξη.

Σύντομα μετά από αυτό, μια άλλη επαφή με ενημέρωσε ότι η εταιρεία του θα αντικαθιστούσε συγκεκριμένο φαρμακευτικό κατασκευαστικό εξοπλισμό, οπότε πήρα ένα αεροπλάνο για την Αγγλία και αγόρασα αρκετά καλά πράγματα σε πολύ ελκυστική τιμή. Αυτό μας επέτρεψε να αρχίσουμε τη φαρμακευτική παραγωγή πολύ νωρίτερα από το αναμενόμενο και σε πολύ χαμηλότερο κόστος.

Μία από τις καλύτερες αποφάσεις μου ήταν να επενδύσω το κέρδος από την πρώτη σειρά της Remedica στις υπηρεσίες ενός Βρετανού συνταξιούχου επιθεωρητή, ο οποίος ήρθε στην Κύπρο και μας ενημέρωσε για το τι πρέπει να κάνουμε, προκειμένου η εγκατάσταση να εγκριθεί από τις δυτικές ευρωπαϊκές χώρες. Ακολουθήσαμε όλες τις συστάσεις του και αυτό απέδωσε μερικά χρόνια αργότερα, όταν η Remedica επιθεωρήθηκε και εγκρίθηκε από τη Δυτική Γερμανία.

Η πρώτη εξαγωγή μας ήταν στη Σιγκαπούρη το 1983. Το προηγούμενο έτος, είχα ανταλλάξει ένα εισιτήριο για τον γύρο του κόσμου το οποίο είχα κερδίσει σε ένα διαγωνισμό αεροπορικής εταιρείας με ένα ταξίδι στην Άπω Ανατολή. Κανείς δεν ήξερε για την Remedica τότε - δεν γνώριζαν καν πού ήταν η Κύπρος! Βλέποντας ότι ήμουν λευκός (Καυκάσιοι) αποτόλμησαν μια εικασία - «από την Ευρώπη;» στην οποία απάντησα θετικά. Υπήρχαν τεράστια γλωσσικά εμπόδια που έπρεπε να ξεπερασθούν σε ορισμένες χώρες, ενώ σε άλλες υπήρχε επιφυλακτικότητα στο να κάνουν επιχειρήσεις με κάποιον από μια τόσο μακρινή χώρα. Όταν επέστρεψα, αναρωτιόμουν αν θα πάρουμε πίσω ακόμη και τα έξοδα του ταξιδιού (διαμονή σε ξενοδοχείο, γεύματα κ.λπ.). Στο τέλος, ξεπεράσαμε τα προβλήματα αυτά και πολλοί από τους αντιπροσώπους μας στην Άπω Ανατολή και αλλού έχουν γίνει πολύ πλούσιοι εκπροσώπωντας την Remedica στις εγχώριες αγορές τους.

Η πρώτη επιτυχία μας στην Κίνα ήταν μια “δοκιμαστική παραγγελία” το 1986. Όταν φτάσαμε, δεν μπορούσαμε να πιστέψουμε στα μάτια μας. Ήταν για ένα εμπορευματοκιβώτιο φορτίου δισκίων Pefofofen των 200mg επικαλυμμένων με ζάχαρη: δεν μας είχε ζητηθεί ποτέ πριν να εκπληρώσουμε μια τόσο μεγάλη παραγγελία! Μετά το αρχικό σοκ καλωσορίσματος, πήρα το αεροπλάνο και πέταξα για την Αγγλία, προκειμένου να κανονίσω με τον προμηθευτή μας την έγκαιρη παράδοση της πρώτης ύλης. Αγόρασα επίσης κάποια παραπάνω μηχανήματα, προκειμένου να αντιμετωπίσω το μεγάλο μέγεθος της παραγγελίας, η οποία όταν ανακοινώθηκε στο Τμήμα Παραγωγής δεν πιστεύαμε ότι θα μπορούσαμε να την εκτελέσουμε εγκαίρως. Στο τέλος αποστειλάμε με επιτυχία το εμπορευματοκιβώτιο στην ώρα του και με τον τρόπο αυτό γίναμε μία από τις πρώτες κυπριακές εταιρείες που εξήγαγαν στην Κίνα.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '80 η έλλειψη χώρου ολοένα και γινόταν ο παράγοντας που περιόριζε την επέκταση. Η παραγωγή του διοξειδίου του άνθρακα ακόμα αποτελούσε ένα σταθερό εισόδημα και επομένως, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 ένα νέο εργοστάσιο διοξειδίου του άνθρακα είχε διαταχθεί, αλλά μέχρι να ανεγερθεί και να είναι έτοιμο προς χρήση, θεωρήσαμε ότι τα φαρμακευτικά προϊόντα παρουσίαζαν πολύ καλύτερες ευκαιρίες ανάπτυξης. Μερικές φορές λένε ότι στην επιχείρηση θα πρέπει να θυσιάσεις το αγαπημένο σου “παιδί”, προκειμένου να εξασφαλίσεις την ευημερία των υπολοίπων και έτσι ένιωσα σχετικά με το διοξείδιο του άνθρακα. Μετά από προσεκτική διαβούλευση με τους στενότερους συνεργάτες μου αποφασίσαμε να σταματήσουμε την παραγωγή και να επικεντρωθούμε στα φαρμακευτικά προϊόντα. Αυτό σήμαινε τη διάλυση του νέου εργοστασίου πριν καν αρχίσει την παραγωγή, προκειμένου να δημιουργηθεί χώρος για τη νέα επιχείρηση. Ήταν μια πολύ συναισθηματική απόφαση για την οποία ωστόσο δεν μετανιώσαμε ούτε για μια στιγμή. Παρόλα αυτά, δεν άντεχα να αντικρίσω την κατεδάφιση του νέου εργοστασίου και έτσι πήγα στο εξωτερικό για ένα επαγγελματικό ταξίδι.

Λίγα χρόνια αργότερα, η ανάγκη για χώρο έγινε ακόμα πιο έντονη. Δεν υπήρχαν βιομηχανικά οικόπεδα διαθέσιμα προς μίσθωση, οπότε πήρα μαζί τη διευθυντική ομάδα και πήγαμε γύρω από το εργοστάσιο. Τους εξήγησα την ιδέα μου να στριμώξουμε προσωρινά τις εργασίες στο μισό του εργοστασίου, να αφαιρέσουμε την οροφή του άλλου μισού και να χτίσουμε άλλα δύο πατώματα από πάνω. Στη συνέχεια, θα μετακινούσαμε τα πάντα μέσα στο νέο τμήμα και θα επαναλαμβάναμε τη διαδικασία για το δεύτερο μισό του εργοστασίου καταλήγοντας με τρεις φορές τον τρέχοντα χώρο. Αυτό θα παρείχε χώρο για επέκταση των δραστηριοτήτων παραγωγής και συσκευασίας, τα καταστήματα και ένα νέο και μεγαλύτερο Τμήμα Ποιοτικού Ελέγχου. Αντιλήφθηκα ότι όλοι νόμιζαν πως αστειεύομαι, αλλά όταν λάβαμε μια εκτίμηση από τους αναδόχους, όλοι αφοσιώθηκαν πλήρως στο έργο και όλες οι οικοδομικές εργασίες ολοκληρώθηκαν σε χρόνο ρεκόρ.

Ωστόσο, αυτό ήταν μόνο η πρώτη φάση της επέκτασης της Remedica, η οποία χρειαζόταν συνεχώς όλο και περισσότερο χώρο και αυτό σήμαινε ότι έπρεπε να επενδυθούν σημαντικά ποσά για την αγορά των γειτονικών οικοπέδων. Υπήρξε πάντα πολιτική μας να επανεπενδύουμε τα περισσότερα από τα κέρδη πίσω στην εταιρεία ως ένας καλός τρόπος επέκτασης χωρίς να δημιουργούμε χρέος και διασφαλίζοντας την μελλοντική ανάπτυξη. Αυτή η πολιτική εξακολουθεί να είναι κεντρική στη σημερινή φιλοσοφία μας.

Από όλη την καλή τύχη και επιτυχία που είχαμε όλα αυτά τα χρόνια, για μένα το πιο σημαντικό στοιχείο ήταν οι συνεργάτες μου. Έχουν εργαστεί σκληρά και επιμελώς για να μετατραπεί η επιχείρηση από μια μικρή εταιρεία σε αυτό που είναι σήμερα και θα ήθελα να εκμεταλλευτώ αυτή την ευκαιρία για να τους συγχαρώ και να τους ευχαριστήσω για τα επιτεύγματά τους. Τώρα αισθάνομαι άνετα γνωρίζοντας ότι η Remedica διαχειρίζεται από επαγγελματίες που νοιάζονται για την εταιρεία και για αυτό που κάνουν, και είναι υπερήφανοι που ανήκουν στην ομάδα για τη δημιουργία της οποίας έχουμε όλοι συμβάλει.

Κεντρικά Γραφεία Remedica στην Λεμεσό - Κύπρο

Κηδεία και επικήδριοι

Πολύς ήταν ο κόσμος που παρευρέθηκε στην κηδεία του κ. Χριστάκη Παττίχη που έφυγε από τη ζωή στα 88 του χρόνια.

Η εξόδιος ακολουθία εψάλη από τον Πανοσιολογιώτατο Αρχιμανδρίτη Χρυσόστομο, στις 10 το πρωί του Σαββάτου 16 Απριλίου 2016 στον ιερό ναό του Αγίου Νικολάου Λεμεσού ενώ πολλά ήταν και τα στεφάνια που κατατέθηκαν στη μνήμη του. Στην κηδεία παρευρέθηκαν, μεταξύ άλλων, ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Νίκος Αναστασιάδης με τη σύζυγο του κα. Άντρη Αναστασιάδου, ο Υπουργός Υγείας Δρ. Γιώργος Παμπορίδης, Βουλευτές, Δήμαρχοι, δημοτικοί σύμβουλοι, εργαζόμενοι στη Remedica, καθώς και εκπρόσωποι κομμάτων και του επιχειρηματικού κόσμου, φίλοι και συνεργάτες από την Κύπρο και το εξωτερικό, αλλά και πλήθος κόσμου. Η οικογένεια του εκλιπόντος είχε ζητήσει αντί στεφάνων να γίνονταν εισφορές για τον Παγκύπριο Αντιλευχαιμικό Σύνδεσμο 'ΖΩΗ', για τον Παγκύπριο Σύνδεσμο Καρκινοπαθών και Φίλων (ΠΑΣΥΚΑΦ) και για την Ένωση Οικογενειών Στρατού Κύπρου (Ε.Ο.Σ.Κ.)

Χριστάκης Παττίχης

Τον επικήδειο λόγο εκφώνησε ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Νίκος Αναστασιάδης ο οποίος κατάθεσε και στεφάνι:

Αγαπημένοι μου Μάργκαρετ, Πάμπη και Έλενα, Κατερίνα, Νάκη και Χριστιάνα, επιτρέψτε μου να μοιραστώ μαζί σας, όπως και οι τόσοι άλλοι τη λύπη για τον χαμό του συζύγου και πατέρα σας, του φίλου Τάκη.

Είναι για μένα ιδιαίτερα δύσκολη η σημερινή μέρα.

Μου είναι ιδιαίτερα σκληρό να αποχαιρετώ έναν ειλικρινή φίλο αλλά και έναν άνθρωπο που αποτελούσε το πρότυπο επιχειρηματία αλλά και το στήριγμα για πολλούς των συνανθρώπων μας.

Έναν άνθρωπο που η πνευματική του ορμή τον έκανε να ξεπεράσει τα σύνορα της μικρής μας πατρίδας, ένα φίλο που ήταν πάντοτε πηγή έμπνευσης για να ξεπερνάμε τις δυσκολίες.

Έναν τολμηρό οραματιστή που δεν επέτρεπε στην καθημερινότητα να μολύνει την σκέψη του με διλήμματα ή δισταγμούς.

Πηγαίνοντας πίσω στο χρόνο έρχονται συγκινητικές μνήμες αγαπητέ μου Τάκη.

Θα μείνουν ανεξίτηλα στη μνήμη μου το σθένος, το πείσμα και η αποφασιστικότητά σου για δημιουργία και προσφορά.

Η Κύπρος, ο επιχειρηματικός κόσμος και η κοινωνία ευρύτερα οφείλουν πολλά στην προσωπικότητα σου. Όχι μόνο γιατί ήσουν ένας επιτυχημένος επιχειρηματίας αλλά επειδή πάνω από όλα ήσουν άνθρωπος με μεγάλο όραμα αλλά και με μεγάλο κοινωνικό και φιλανθρωπικό έργο που άγγιξε πολλούς συνανθρώπους μας.

Ήταν ένα ακόμη από τα χαρακτηριστικά σου το γεγονός πως η ανθρωπιστική σου προσφορά γινόταν πάντοτε με απόλυτη διακριτικότητα.

Μέσα από την επιχειρηματική σου δραστηριότητα εκπροσώπησες επάξια την Κύπρο σε πάνω από 100 χώρες, κάνοντας γνωστή την μικρή μας πατρίδα από τον Καναδά μέχρι και τις χώρες της Άπω Ανατολής.

Αφήνεις πίσω σου ένα οργανισμό από τον οποίο εξαρτώνται πολλές οικογένειες, αλλά θα έλεγα και κατά ένα μεγάλο βαθμό η εξαγωγική δύναμη της χώρας.

Η πατρίδα σου οφείλει πολλά είμαι όμως σίγουρος ότι το τεράστιο έργο που παραδίδεις θα συνεχιστεί με εξίσου μεγάλη επιτυχία από τον γιο σου, Πάμπη, και τους συνεργάτες σου.

Λέγεται πως όποιος δεν κάνει κάτι για τους άλλους, δεν κάνει τίποτα για τον εαυτό του. Εσύ φίλε Τάκη, έκανες πολλά για όλους μας.

Θα τελειώσω με τα δικά σου σοφά λόγια, που ας αποτελέσουν φάρο για όλους μας:

«Κάντε χώρο στο όραμα. Να οραματίζεστε. Να βλέπετε τα αρνητικά μιας κατάστασης σαν μια ευκαιρία για να δημιουργείτε και να εξελίσσεστε».

Αιωνία σου η μνήμη φίλε Τάκη, ας είναι ελαφρύ το χέμα που θα σε σκεπάζει.

Εκ μέρους της δεύτερης οικογένειας του, το προσωπικό της Remedica, εκφώνησε λόγο ο Διευθύνων Σύμβουλος κ. Αιμίλιος Σαββίδης ο οποίος κατάθεσε και στεφάνι:

Όταν έχεις να αποχαιρετήσεις έναν άνθρωπο με τον οποίο συνεργαζόσουν επί καθημερινής βάσης τα τελευταία 44 χρόνια είναι δύσκολο να βρεις λόγια. Είχα την τύχη να γνωρίσω τον κ. Τάκη Παττίχη τον Φεβρουάριο του 1972 όταν με προσέλαβε στην Εταιρεία του ως λογιστή. Από τότε για μένα ήταν ο συνεργάτης, ο φίλος και ο δεύτερος μου πατέρας.

Με τις συνθήκες εκείνης της εποχής και με δάνεια από την τότε Τράπεζα Αναπτύξεως είχες κτίσει το νέο εργοστάσιο στη Βιομηχανική Περιοχή και μεταφέρθηκαν από τον χώρο της KEAN – το Τμήμα Παραγωγής, του Διοξειδίου του Άνθρακα, των Καλλυντικών και του Εντομοκτόνου IZIKILL.

Όταν το 1974, μετά την Τουρκική εισβολή, οι ανταγωνιστές μας από την Αμμόχωστο σε πλησίασαν και σου ζήτησαν βοήθεια για να επαναδραστηριοποίηση, χωρίς δεύτερη σκέψη τους έδωσες κάθε δυνατή βοήθεια. Μέχρι σήμερα θυμούμαι τα λόγια σου στην ερώτησή μου γιατί να βοηθήσουμε τους ανταγωνιστές μας και απάντησες «οι άνθρωποι έχασαν τα πάντα - έχει ο Θεός για όλους μας».

Πράγματι ο Θεός είδε τη πράξη σου και μας βοήθησε να προχωρήσουμε.

Όταν αμέσως μετά το 1974 αποφάσισες να κτίσεις σπίτι και ταυτόχρονα επέκταση του εργοστασίου, ο μακαρίτης ο Ανδρέας ο Λοϊζίδης σου είπε «Τάκη δεν είναι καιρός για έτσι έξοδα και εσύ του απάντησες «Εάν έρθουν οι Τούρκοι απ' εδώ είτε σπίτι βρουν ή εργοστάσιο ή λεφτά στη Τράπεζα, ποια ή διαφορά»;

Η στρατηγική σου απόφαση να αλλάξουμε κατεύθυνση και να μπούμε στην παραγωγή φαρμάκων, έστω και εάν χρειάστηκε να βάλεις πρώτη και δεύτερη υποθήκη το σπίτι και το εργοστάσιο, ήταν η αφετηρία της μεγάλης προόδου.

Σήμερα όλα φαίνονται εύκολα, αλλά τότε το 1980 όταν άρχισαν οι πρώτες εξαγωγές, οι κόπτοι και οι θυσίες που χρειάστηκαν ήταν τεράστιες.

Όταν εμείς γιορτάζαμε με τις οικογένειες μας το Πάσχα, εσύ μαζί με την κ. Μάργκαρετ ταξιδεύατε για να συναντήσετε πελάτες και να κλείσετε συμφωνίες.

Με τη σωστή καθοδήγηση εκ μέρους σου, τις σωστές και τολμηρές αποφάσεις, το Συγκρότημα των Εταιρειών μεγάλωνε και επεκτεινόταν δίνοντας δουλειά σε περισσότερο κόσμο. Σήμερα 650 οικογένειες εξασφαλίζουν το εισόδημα τους από τη Remedica - αλλά η Remedica δίνει δουλειά και σε άλλες εταιρείες και η βοήθεια προς τον τόπο είναι τεράστια χάρη στις σωστές και τολμηρές αποφάσεις σου όταν και όπου έπρεπε.

Εμείς οι άνθρωποι της Remedica, της δεύτερης σου οικογένειας όπως συνήθιζες να λες, ξέρουμε πολύ καλά ότι όση ευθύνη ένοιωθες για την οικογένεια σου, τόση ευθύνη ένοιωθες για τις οικογένειες των εργαζομένων στην Εταιρεία. Μαζί με την οικογένεια σου και η οικογένεια της Remedica νοιώθει ορφανή αλλά συνειδητοποιούμε και τις βαριές ευθύνες. Έχοντας ως οδηγό τα οράματα σου και όλα όσα μας δίδαξες αυτά τα χρόνια θα συνεχίσουμε το έργο σου και ελπίζουμε να βλέπεις από ψηλά και να χαίρεσαι.

Γνωρίζουμε πόσοι συνάδελφοι έχουν βοηθηθεί σε δύσκολες ώρες αλλά επίσης γνωρίζουμε την συνεισφορά σου σε φιλανθρωπικά ιδρύματα, οικογένειες, κοινοτικά παντοπωλεία και πολλά άλλα όπως βοήθειες σε χώρες της Αφρικής, σεισμόπληκτες περιοχές κτλ.

Ευτύχησες να δεις τα παιδιά σου να παντρεύονται και να σου χαρίζουν τα πέντε σου εγγόνια.

Ευτύχησες όμως να δεις και τους κόπους σου να αποδίδουν και να έχεις κάνει το όνομα της Κύπρου γνωστό σε πάνω από 100 χώρες στο κόσμο και το όνομα της Remedica βρίσκεται ανάμεσα στους αξιόπιστους προμηθευτές φαρμάκων στην Παγκόσμια Αγορά. Όλα αυτά έγιναν κατορθωτά χάριν της δικής σου επιμονής και διορατικότητας.

Ανήκεις σε μια μερίδα λιγοστών ανθρώπων που κατά τη διάρκεια της ζωής τους δημιούργησαν, πέτυχαν και πρόσφεραν τόσα πολλά που σε καθιστά, για μας τουλάχιστον «άξιον τέκνο της πατρίδας»

Αγαπητέ κ. Παττίχη βρισκόμαστε εδώ σήμερα για να σε αποχαιρετήσουμε – η οικογένεια σου, οι συγγενείς, οι εκπληκτές του έργου σου, ο κόσμος της Remedica, αγαπητοί σου φίλοι και συνεργάτες από το εξωτερικό, αλλά μαζί μας, ενώνουν τις προσευχές τους και όλοι οι άλλοι συνεργάτες που βρίσκονται στο εξωτερικό είτε με ηλεκτρονικά μηνύματα είτε με τηλεφωνήματα εκφράζουν τα καλύτερα λόγια για σας «ο τίμιος και σωστός επιχειρηματίας – ο φίλος αλλά κυρίως ο άνθρωπος».

Όλοι μαζί σου ευχόμαστε καλό σου ταξίδι, να είναι ελαφρύ το χώμα που θα σε σκεπάσει και σε ευχαριστούμε και σε αποχαιρετούμε.

Βραβείο Εξαγωγών 1989

Βραβείο Εξαγωγών 2009

Εκ μέρους του Εμπορικού & Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Λεμεσού εκφώνησε λόγο ο Πρόεδρος κ. Κώστας Γαλαταριώτης ο οποίος κατάθεσε και στεφάνι:

Είναι με πόνο ψυχής που πληροφορηθήκαμε το πρωί της Τετάρτης, τα δυσάρεστα νέα της απώλειας του λαμπρού επιχειρηματία Χριστάκη Παττίχη. Είναι πραγματικά μεγάλη η θλίψη μας που ο σπουδαίος αυτός άνθρωπος δεν βρίσκεται πια ανάμεσα μας.

Όλοι εμείς της Επιμελητηριακής οικογένειας της Λεμεσού, αλλά και της Κύπρου γενικότερα, είχαμε την τύχη να γνωρίζουμε άμεσα ποιος ήταν ο Χριστάκης Παττίχης, ο άνθρωπος που δικαιολογημένα έχει χαρακτηριστεί ως ο «πατέρας της Κυπριακής φαρμακοβιομηχανίας». Το δημιούργημα του, η εταιρεία T. Ch. Pattihis (Manufacturing Chemists), που μετεξελίχτηκε στην παγκόσμια εμβέλεια Remedica, υπήρξε ιδρυτικό μέλος του Επιμελητηρίου μας και ο ίδιος υπήρξε μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΒΕΛ, προσφέροντας πολύτιμες υπηρεσίες, από τα μέσα της δεκαετίας του 60 μέχρι και το 1983. Και για να προσθέσω και μια προσωπική διάσταση, που προσθέτει στην συγκίνηση μου, ο αείμνηστος Χριστάκης συνυπήρξε στο Διοικητικό Συμβούλιο, για αριθμό ετών, με τον πατέρα μου Σταύρο, με τον οποίο συνδεόταν με σχέσεις φιλίας και αμοιβαίας εκτίμησης.

Ο αείμνηστος Χριστάκης δεν υπήρξε απλώς ένας διαπρεπής επιχειρηματίας, αλλά και ένας

πραγματικός οραματιστής που πρώτος διέβλεψε, από τη δεκαετία του '70, την προοπτική της φαρμακοβιομηχανίας για τη χώρα μας. Τα γεγονότα τον δικαίωσαν και ευτύχησε να ζήσει την καταξίωση όχι μόνο μέσα από την πορεία της δικής του εταιρείας αλλά και μέσα από την εξέλιξη της Κυπριακής φαρμακοβιομηχανίας στο σύνολο της, που σήμερα αποτελεί κορυφαία εξαγωγική βιομηχανία του τόπου μας.

Πέρα από την επιχειρηματική του δραστηριότητα, ο εκλιπών υπήρξε διαχρονικά παρόν στην κοινωνία της Λεμεσού με ποικίλες ανθρωπιστικού χαρακτήρα δράσεις και πρωτοβουλίες, μεταξύ άλλων με τη στήριξη αναξιοπαθούντων συνανθρώπων μας και την παροχή υποτροφιών για σπουδαστές.

Ο Χριστάκης Παττίχης, αυτός ο πραγματικά επιφανής επιχειρηματίας, που διακρίθηκε όχι μόνο για την επιχειρηματική του διορατικότητα, αλλά και για την σύνεση, την καλοσύνη και την πραότητα του χαρακτήρα του, έφυγε στις 13 Απριλίου για το μεγάλο ταξίδι. Όμως, προτού φύγει, διασφάλισε, μέσα από την ίδια του τη ζωή, ότι θα τον θυμόμαστε για πάντα, για τη προσφορά του και τις αρετές του.

Συμμεριζόμαστε τη θλίψη της συζύγου του Margaret, των κόρων του Κατερίνας και Χριστιάνας και φυσικά του γιου του, του προσωπικού μου φίλου και στενού συνεργάτη, Πάμπη. Ευχόμαστε ο Πανάγαθος Θεός να τους δίνει δύναμη και κουράγιο.

Καθετί αυτό το στεφάνι σαν ελάχιστο φόρο τιμής για τη μεγάλη του προσφορά.

Αιωνία του η μνήμη.

Βραβείο Εξαγωγών 1995

Βραβείο Εξαγωγών 1989

Επιπλέον ομιλίες έκαναν, εκ μέρους της οικογένειας, ο γαμπρός του κ. Νάκης Παπαδόπουλος και ο αδελφότεκνος του, κ. Λουκής Παττίχης.

Στην ομιλία του ο κ. Παπαδόπουλος ανέφερε μεταξύ άλλων για το πόσο καλός οικογενειάρχης ήταν, για τη δημιουργικότητα και την διορατικότητα του, το ήθος, την διακριτικότητα και το χαμηλό του προφίλ. «Όσο καιρό τον ξέρω δεν έπαιρνε ποτέ μεγάλη ικανοποίηση από υλικά αγαθά αλλά ευχαριστιόταν πολύ από τις απλές απολαύσεις της ζωής.» Πρόσθεσε ότι «Η γενναιοδωρία του πήγαινε πολύ πιο πέρα της άμεσης οικογένειας. Ξέραμε ότι μέσα στα χρόνια υποστήριζε οικονομικά μέλη της περεταίρω οικογένειας όπως επίσης και παιδιά φίλων και συνεργατών. Η συνεισφορά του σε φιλανθρωπικά ιδρύματα και σε καλούς σκοπούς ήταν παρά πολλές αλλά πολύ σπάνια μοιραζόταν τις ενέργειες του σε αυτό το τομέα με άλλους.

Στην ομιλία του ο αδελφότεκνος του κ. Λουκής Παττίχης εξύμνησε τον πρόσχαρο χαρακτήρα του θείου του και τις συμβουλές που έδινε απλόχερα σε όποιον τις είχε ανάγκη, ενώ πάντα βρισκόταν δίπλα του αφουγκραζόμενος υπομονετικά και με ενδιαφέρον ότι είχαν να του πουν.

Εορτασμοί από τα 50χρονα του συγκροτήματος 2010

Φόρος τιμής από τον Κρις ΜάρριOTT, μη-εκτελεστικό Διευθυντή της Remedica και Επίτιμο Καθηγητή Φαρμακευτικής, Πανεπιστήμιο King's College London

Δεν είχα γνωρίσει τον Χριστάκη Παττίχη μέχρι το καλοκαίρι του 1992 και μόνο πρόσφατα συνειδητοποίησα ότι θα έπρεπε να είχε αφυπηρετήσει στο τέλος εκείνου του έτους. Είμαι πολύ ικανοποιημένος που δεν το έκανε γιατί στα χρόνια που ακολούθησαν έγινε επαγγελματίας συνεργάτης μου και, πολύ πιο σημαντικό, ένας πολύ καλός φίλος. Παρά την ηλικία του, ο Κρις (όπως τον αποκαλούσα) ήταν πάντα ενθουσιώδης και είχε τεράστια ώθηση με την οποία, στα επόμενα 24 χρόνια, τον είδα να μετατρέπει την εταιρεία στο τι είναι σήμερα, τόσο όσον αφορά το μέγεθος όσο και την γκάμα και ποιότητα των προϊόντων. Αρχικά ο ρόλος μου ήταν συμβουλευτικός αλλά ήταν για μένα κολακεία και τιμή να μου προτείνει να μπω στο Διοικητικό Συμβούλιο, κάτι που δέχθηκα χωρίς δισταγμό.

Ήταν εργοδότης πρότυπο που ενέπνεε τεράστια πίστη στο προσωπικό του ενώ γνώριζε τους περισσότερους με το όνομα τους. Κάποια μέλη της «δεύτερης οικογένειας» του πέρασαν το μεγαλύτερο μέρος της καριέρας τους στη Remedica και αυτή η αφοσίωση και πίστη αντανακλάται στην υψηλή ποιότητα των προϊόντων που παράγει η Remedica. Θα αντιληφθήκατε, από τους πιο πάνω επικήδειους λόγους, ότι έπρεπε να πάρει ρίσκα αλλά ήταν όλα σε προσωπικό επίπεδο και αν πήγαιναν στραβά θα ήταν ο ίδιος που θα επιβαρυνόταν το κόστος και θα έπαιρνε το φταίξιμο. Ευτυχώς τα ρίσκα του ήταν μελετημένα και τίποτα δεν πήγε στραβά, αλλά όσο πιο πολύ προσπαθείς τόσο πιο τυχερός γίνεσαι.

Ζούσε και ανάπνεε για τη Remedica και το όνομα της θα είναι χαραγμένο στην καρδιά του. Τώρα είμαι σίγουρος ότι ο Θεός θα έχει γνωστοποιηθεί για την ανάγκη «γενόσημων» θαυμάτων!

Ένοιωθα πολύ προνομιούχος να είμαι μέρος της «δεύτερης οικογένειας» και φίλος της δικής του οικογένειας. Συμμερίζομαι τη λύπη και απώλεια των δυο οικογενειών και δεν μπορώ να μετατρέψω σε λέξεις πόσο βαθιά είναι τα αισθήματά μου. Είναι αρκετό να πω ότι το κενό που άφησε με το θάνατο του είναι πολύ μεγαλύτερο από την εταιρεία που δημιούργησε γιατί αυτή ήταν μόνο μια από τις προσφορές του.

Η Κύπρος δεν θα δει ξανά άλλους σαν το φίλο μου τον Χριστάκη Παττίχη!

Printed on
recycled paper

 Remedica
FOR A HEALTHIER WORLD

Remedica Ltd - Manufacturers of pharmaceuticals
Limassol Industrial Estate,
P.O.Box 51706, CY - 3508 Limassol, Cyprus, EU.
Tel: +357 25553000, Fax: +357 25390192
E-mail: info@remedica.com.cy <http://www.remedica.eu>

